

Araştırma Makalesi
(Research Article)

Kemal SÖYLER^{1a}

Ahmet ALTINDIŞLI^{2a}

Burçak İŞÇİ^{2b*}

Murat BOYACI^{1b}

¹Ege Üniversitesi, Ziraat Fakültesi Tarım Ekonomisi Bölümü, Bornova-İzmir

²Ege Üniversitesi, Ziraat Fakültesi Bahçe Bitkileri Bölümü, Bornova-İzmir

^{1a} **Orcid No:** 0000-0003-0636-2347

^{2a} **Orcid No:** 0000-0003-0183-2645

^{2b} **Orcid No:** 0000-0002-6542-0271

^{1b} **Orcid No:** 0000-0002-2225-1017

sorumlu yazar*: burcak.isci@ege.edu.tr

Anahtar Sözcükler:

Mevlana üzüm çeşidi, sosyo-ekonomik özellikler, üzüm işletmesi, Manisa

Keywords:

Mevlana grape variety, socio-economic characteristics, grape farms, Manisa

Ege Üniv. Ziraat Fak. Derg., 2019, 56 (4):487-495 DOI: [10.20289/zfdergi.534999](https://doi.org/10.20289/zfdergi.534999)

Mevlana Üzüm Çeşidi Yetiştiren Üretici ve İşletmelerin Bazı Özellikleri ve Sorunları Üzerine Bir İnceleme

A Study on Some Characteristics and Problems of Mevlana Grape Producers and Farms

Alınış (Received): 03.03.2019

Kabul Tarihi (Accepted): 27.05.2019

ÖZ

Amaç: Bu çalışmada, Manisa ilinde Mevlana üzüm çeşidi üreticilerinin sosyal ve ekonomik özellikleri, işletmelerin teknik yapısı, sorunları ve bu sorunlara çözüm önerileri getirmek amaçlanmıştır.

Materyal ve Yöntem: Araştırmanın ana materyalini Mevlana üzümü yetiştiren üreticiler ile yapılan anketlerden elde edilen birincil nitelikli veriler oluşturmuştur. Manisa ilinde Mevlana üzüm çeşidini yetiştiren üretici sayılarının belirlenmesi amacıyla ziraat odaları ve ilçe tarım müdürlükleri kayıtları incelemiş ve 203 üreticinin tamamı araştırmaya dahil edilmiştir. Mevlana üzüm çeşidini yetiştiren Alaşehir İlçesinde 83, Sarıgöl İlçesinde 44 toplam 127 çiftçi anketi doldurulmuştur.

Bulgular: Mevlana üzüm çeşidi yetiştirenlerin %51'i 5 dekardan daha küçük ve parçalı araziye sahip oldukları görülmektedir. Terbiye sistemlerinin dört farklı şekilde olup, toplam 193 parselin %67,36'sında yarım çardak terbiye sistemi ile tesis edilmiştir. Yetiştiricilerin karşılaştıkları en önemli teknik sorun güneş yanıklığı, en önemli ekonomik sorunun ise pazarlama olduğu belirlenmiştir.

Sonuç: Bağcılarının eğitim düzeyinin ve kooperatifleşme eğilimlerinin düşüklüğü ve girdi maliyetlerin yüksekliği saptanmıştır.

ABSTRACT

Objective: In this research, it is aimed to provide the social and economic characteristics, technical structure of managements and problems of Mevlana grape variety producers in Manisa province and to offer solutions to these problems.

Material and Methods: The primary material of the study was the primary quality data obtained from the surveys conducted with the producers of Mevlana grape. In order to determine the number of producers who cultivated Mevlana grapes in Manisa province, agricultural chambers and district agriculture directorates examined the records and all 203 producers were included in the study. A total of 127 farmers' questionnaires were completed with 83 in Alaşehir district and 44 in Sarıgöl district.

Results: It is observed that 51% of Mevlana grape varieties grow less than 5 decares and have a small land structured plot. Trellis systems were constructed in four different ways, and in a total of 193 parcels, 67,36% were built with a open pergola trellis system. The most important technical problem faced by vinegrowers was sunburn and the most important economic problem was marketing.

Conclusion: The low level of education and the co-operative tendencies of vinegrowers and the high input costs were determined.

GİRİŞ

Yüksek enerjili besin kaynağı olması, değişik kullanım şekillerine uygunluğu (sofralık, şaraplık ve kurutmalık, sirke, pekmez, pestil, reçel, bulama, lokum, meyve suyu, köfter vb.), iklim ve toprak istekleri bakımından çok seçici olmaması sebebiyle asma bitkisi dünyada en yaygın olarak yetiştirilen kültür bitkilerinden birisini oluşturmaktadır. Kuzey yarımkürede Türkiye'nin de içinde bulunduğu 35° ile 50-52° kuzey paralelleri arasında bağ tarım alanlarına sıkça rastlanmaktadır ([Doğanay, 1992; Tangolar vd., 2009; Altındışli ve Akın, 2010; Yener ve Seçer, 2017](#)).

Dünya üzerinde 14,000'den fazla üzüm çeşidi olduğu söylenmektedir. Türkiye asmanın anavatanı ve gen merkezi olması bakımından oldukça önemlidir. Yaklaşık 6000 yıllık bağcılık kültürü olan Anadolu'da, 1400'ün üzerinde üzüm çeşidi bulunmaktadır ([Alleweldt and Possingham, 1988; Alleweldt et al., 1991; Gökteş, 2003; Doğer, 2004; İşçi ve Gargın, 2011](#)). Dünya'da 7.096,741 ha bağ alanı, 77.438,929 ton üzüm üretimi yapılmaktadır. Türkiye 435,227 ha bağ alanı, 4.000,000 tonluk üzüm üretimiyle, bağ alanı olarak beşinci, toplam üzüm üretiminde altıncı sırada yer almaktadır. Dünya sofralık üzüm üretiminin %7'sini karşılayan Türkiye'de, toplam üzüm üretiminin %34,30'unu sofralık çekirdekli üzüm; %15,90'ını sofralık çekirdeksiz üzüm; %8,60'ını kurutmalık çekirdekli üzüm; %29,50'sini kurutmalık çekirdeksiz üzüm ve %11,60'ını da şaraplık üzüm oluşturmaktadır. Türkiye'den sofralık üzüm ithalatı yapan ülkeler arasında Rusya Federasyonu (%68,40), Almanya (%5,60) ve Belarus ülkeleri (%5,10) ilk sıralarda yer almaktadır ([Anonim, 2016; Anonim, 2017; Anonim, 2018a; Anonim, 2018b; TÜİK, 2018](#)).

Türkiye'de bağ alanı ve üzüm üretiminde Ege Bölgesi önemli bir paya sahip olup, Manisa ilinin, ülke toplam üzüm üretimindeki payı %18,2'dir. İç ve dış piyasaya yönelik sofralık üzüm işletmelerinin büyük bir kısmı Manisa İli Alaşehir ve Sarıgöl ilçelerinde bulunmaktadır. Manisa İli toplam çekirdekli sofralık üzüm 31,395 dekar alanın %23,2'sini, 57,394 tonluk çekirdekli sofralık üzüm üretiminin %49,7'sini Alaşehir ve Sarıgöl'de gerçekleştirilen Mevlana üzüm üretimi oluşturmaktadır ([Altındışli ve İşçi, 2005; Kesgin vd., 2011; TÜİK, 2017](#)).

Mevlana üzüm (*Vitis vinifera* L.) çeşidi ortalama salkım ağırlığı 470-700 g, 2-3 adet çekirdekli, tane iriliği çok iri (7 g), uzun elips yeşil-sarı tane şeklinde, orta mevsimde olgunlaşan ve dekara 8-10 ton verim veren sofralık üzüm çeşididir ([Anonim, 2018b; Dilli vd., 2018](#)). Bölgede çoğunlukla Yarı çardak ve Çardak sistemleri ile yetiştiriciliği yapılmaktadır.

Bu araştırma kapsamında, Alaşehir ve Sarıgöl ilçelerinde Mevlana üzümünü yetiştiren üreticilerin sosyo-ekonomik özellikleri, işletmelerin teknik yapısal nitelikleri ve sorunlarına yönelik veriler derlenmiştir ve belirlenen sorunlara yönelik çözüm önerileri sunulmuştur.

MATERYAL ve YÖNTEM

Materyal

Araştırmanın ana materyalini Alaşehir ve Sarıgöl'de Mevlana üzüm yetiştiriciliği yapan işletmeciler ile anket yöntemiyle derlenen birincil nitelikli veriler ile daha önce benzer konuda yapılan çalışmalar, ilgili istatistikler ve raporlar da ikincil nitelikli kaynakları oluşturmaktadır.

Yöntem

Verilerin Toplanmasında Kullanılan Yöntemler

Çalışmada Mevlana üzümünü yetiştiren üreticilerin ve üretim alanlarının belirlenmesinde Manisa İli Alaşehir ve Sarıgöl ilçelerindeki Tarım ve Ormanlık Bakanlığı İlçe müdürlükleri ve Ziraat Odalarına ait kayıtları kullanılmıştır.

İki ilçede Mevlana çeşit üzümün toplam üretim alanı 7.279,02 dekar ve toplam üretici sayısı da, 203 olarak belirlenmiştir. Üreticilerin tamamı ile görüşülmesi arzulanmış ancak, ankete 127 üretici katılmak istemiştir. Mevlana üzüm işletmecilerinin yoğun olduğu Alaşehir ilçesinde; Akkeçili, Delemenler, Gümüşçay, Subaşı ve Yeşilyurt Mahallelerinden 83, Sarıgöl ilçesinde; Bağlıca, Çanakçı ve Çavuşlar Mahallelerinden de 44 toplamda 127 üretici yüz yüze görüşülmüştür.

Anket formlarındaki sorular Mevlana üzüm işletmecilerinin sosyal ve ekonomik özellikleri, teknik yapısal özellikleri ve sorunları şeklinde gruplandırılmıştır. Anket formunda; kapalı ve açık uçlu olmak üzere toplam 45 soru yer almıştır. Formların doldurulması üreticilerin evlerinde, arazilerde ve köy kahvelerinde Mart-Haziran 2018 döneminde gerçekleştirilmiştir.

Verilerin Analizinde Kullanılan Yöntemler

Toplanan verilerin analizinde SPSS 16.0 paket programı kullanılmış, değerlendirmek için frekans, yüzde, minimum-maksimum ve standart sapmadan oluşan tanımlayıcı istatistikler yardımıyla yorumlanmıştır.

ARAŞTIRMA BULGULARI ve TARTIŞMA

İşletmelerin Genel Özellikleri

Ankete katılan üreticilerin tamamı erkek olup, yaş ve bazı kişisel özellikleri Çizelge 1'de sunulmuştur. Üreticilerin %61,2'si 41-60, %19,8'i 21-40 ve %19,0'u 61 ve üzeri yaş gruplarındadır. Tarım ve Orman Bakanlığının kabul ettiği 40 yaş ve altı genç çiftçilerin oranı %19,8'dir. Dolayısıyla işletmecilerin daha çok orta yaş grubunda olduğu söylenebilir. Mevlana üzüm işletmelerinde eğitim süreleri %72,5'si 1-8 yıl; %16,5'i 9-12 yıl; %11,0'i de 13 ve üzeri olarak belirlenmiştir (Çizelge 1).

Uysal ve Saner, (2012) "Ege Bölgesi Bağ İşletmelerinde İşgücü Varlığı ve Kullanım Durumu" isimli çalışmalarında bağ alanı ve illere göre işletmecilerin yaş ortalamalarının 40 ve üzeri grupta daha yoğun olduğu belirtmektedirler.

Uysal, (2014) üreticilerin ürün sigortalarına ilişkin tutumlarını incelediği araştırma çalışmasında, üretici yaşlarının 40 yaş ve üzerinde, eğitim seviyelerinin de ilköğretim olarak yoğunlukta olduğunu belirtmektedir. Atış vd, (2016), Manisa ilinde konvansiyonel üzüm üreticilerinin ortalama yaşını 50 ve eğitim ortalamalarını yedi yıl olarak tespit etmişlerdir.

Çiftçi kayıt sistemine kayıtlı olan üreticilerin oranı %91,3 (116 kişi), ziraat odasına kayıtlı olanlar %90,60 (115 kişi), çiftçi kayıt defterine kayıtlı olanlar ise %85,8 (109 kişi)'dir. Üreticilerin %60'ı (76 kişi) 40 dekar ve daha az arazi, %40 (51 kişi)'i 40 dekarın üzerinde araziye sahiptirler (Çizelge 1).

Uysal ve Saner (2012) Ege Bölgesinde 0-19 dekar arasındaki bağ alanına sahip olan üretici sayısının yoğunlukta olduğunu, işletmelerde ortalama arazi genişliğinin 58,33 dekar ve ortalama parsel sayısının 3,5 olduğunu ifade etmektedirler. Çalışmada, Mevlana üzüm işletmelerine ait arazi varlığı, 1-5 dekar arasında 65 kişi (%51,10), 6 dekar üzerinde araziye sahip 62 kişi (%48,90) olarak tespit edilmiştir (Çizelge 1).

Tekirdağ'da yapılan bir çalışmada da bağcılık yapan işletmelerde ortalama parsel sayısı 5,04 adet, üzüm yetiştirilen parsellerin büyüklüğü 3,2 da olarak bulunmuştur (TKB, 2001). Ankara Kalecik'te yapılan bir çalışmada sofralık üzüm işletmelerinde ortalama bağ alanı 5,74 dekar olarak ifade edilmektedir (Bayramoğlu vd, 2010).

Araştırma yöresinde de işletme arazilerinin parçalı olduğu görülmektedir. Mevlana üzümü yetiştirilen

işletmelerin %63,8'nin arazileri tek parsel (parça), %23,6'nın iki, %9,5'sinin üç, %3,2'sinin ise dört parselden oluşmaktadır (Çizelge 1). Mevlana üzüm işletmesinde ortalama parsel sayısının 1,5 olduğu belirlenmiştir. Türkiye genelindeki gibi araziler küçük ve parçalıdır (Uysal, 2013).

Ürünlerin pazarlanmasında üreticilerin 123 ünün alıcının gelip sadece pazarlanabilir ürünü satın aldığı kilo usulü satış yaptıkları görülmüştür. Alıcının gelip toplu olarak ürünü aldığı tohur usulü satış yapanların ise üç kişi, her ikisini kullananın ise bir kişi olarak belirlenmiştir.

Çoban vd, (2001), Alaşehir ve Buldan'da bağcılarının çoğunluğunun eski bağcılık yöntemi ile bağ tesis ettiklerini saptamışlardır. Mevlana üzüm yetiştiricilerinden 124 kişinin (%97,60) bağında anaç olmadığı belirlenmiştir. Üreticiler, anaç kullanarak bağ tesis etmenin yüksek maliyetli olduğunu söylemişlerdir (Çizelge 1).

İşletmelerin Sosyal-Ekonomik ve Teknik Özellikleri

Çalışmada üreticilerin çevre ile ilgili duyarlılıklarını ortaya koyabilmek amacı ile bazı üretim yaklaşımlarını uygulama eğilimleri de incelenmiştir. Bu kapsamda; FAO'nun "üretimin sosyal açıdan yaşanabilir, ekonomik olarak karlı ve verimli, insan sağlığını koruyan, hayvan sağlığı ve refahına önem vermesi için gerekli uygulamalar" şeklinde tanımladığı iyi tarım uygulamaları (İTU) yapan üreticilerin sayısı 27 kişi (%21,3)'dir. Çevre amacıyla tarım arazilerinin korunması (ÇATAK) uygulayan 27 üretici (%21,3) ve Avrupa'da lider perakendecilerin bir araya gelerek oluşturdukları EUREP'in (Euro Retailer Produce Working Group) İyi Tarım Uygulamaları protokolünü GLOBALGAP'i (Good Agricultural Practices) uygulayan 20 üretici (%15,8) olduğu belirlenmiştir.

Mevlana üzüm işletmelerinin ve üreticilerin özellikleri, Çizelgeler 2; 3; 4; 5; 6; 7; 8 ve 9'da verilmiştir. Çeşit seçiminde etkili etkenler ve önem düzeylerinin belirlenmesinde beşli Likert ölçeği kullanılmıştır. Ölçek; "hiç önemli değil"; 0-1,49; "az önemli" 1,5-2,49; "kararsız" 2,5-3,49; "önemli" 3,5-4,49; "çok önemli" 4,5-5 olarak yorumlanmıştır.

Üreticilerin Mevlana çeşidini yetiştirmedeki en önemli etkenler verim ve fiyattır. Komşu ve yakın çevre etkisi ile ziraat mühendislerinin de çeşit seçiminde etkili olduğu görülmüştür (Çizelge 2).

Bağlarının konum ve toprak yapısı dağılımı incelenmiştir. Değerlendirilen 193 parselde, erken hasat dönemi için dağ eteğinde 11 parsel (%5,7), ovada

da 182 parsel (%94,3) olduğu belirlenmiştir. İşletme parsellerinin toprak yapısı incelendiğinde 132 parselin killikumlu, 26 parselin killitınlı, 22 parselin kumlu ve 13 parselin killi toprak yapısında olduğu söylenebilir (Çizelge 3).

Üreticilerin %55,9'unun toprak analizi ve %92,9'unun da yaprak analizi yaptırmadıkları saptanmıştır (Çizelge 4).

Çizelge 5'de işletmelere ait asma yaşı, sıra arası ve üzeri mesafe ile asma sayısına ait bilgiler işletme parsel yapısı ve özellikleri olarak verilmiştir. Asmaların yaşları 3-30 arasında değişmekte olup, ortalama 11,5 yıldır. Parsellerde asmaların ortalama dikim aralıkları sıra arası 3,3 m ve sıra üzeri 2,4 metredir. Dekardaki asma sayısı sıra arası ve sıra üzeri mesafeler üzerinden hesaplanmıştır. Asma/dekar ortalaması 137 olarak tespit edilmiştir.

Araştırmaya katılan 127 üreticide 193 parselde dağılmış toplam 1.157 dekar alanda Mevlana çeşidi yetiştirilmektedir. Üreticiler dört farklı terbiye sistemi kullanılmaktadır. Parsellerin %68,4'ü yarım çardak telli terbiye sistemiyle tesis edilmiştir. Gelişi güzel tesis etme eğilimi ise düşüktür. (Çizelge 6).

Arazilerin %71'inde (892,5 dekar) damla sulama sistemi kullanılmaktadır. Bağ alanlarının %27,5'inde salma sulama yapıldığı, sadece üç parselde ise karık sulama ve yer altı damla sulama sistemlerinin uygulandığı saptanmıştır (Çizelge 7).

Teknik açıdan terbiye sistemleri, özellikleri; tel sayısı, teller arası mesafe, genişlik, yerden yükseklik, asmadaki göz ve salkım sayıları, asma başına ve dekara verim (ortalama, en düşük ve en yüksek) değerleri incelenmiştir (Çizelge 8). Tercih edilen terbiye sistemleri Yarım Çardak (90 işletme), Çardak (36 işletme), Y terbiye sistemi (10 işletme), diğer sistemler (2 işletme) olarak belirlenmiştir. Birden fazla terbiye sistemlerinin Çardak ve Yarım Çardak (9 üretici), Çardak ve Y terbiye (bir üretici), Yarım Çardak ve Y terbiye (bir üretici) kullanıldıkları da saptanmıştır. Terbiye sistemlerinde kullanılan tel sayıları 3-12 arasında değişmekte olup, ortalama sayılar Çardakta 9,9; Yarım Çardakta 6,2; Y'de 4,3; diğer sistemlerde 7 adettir. Terbiye sistemlerine göre teller arası mesafe değerleri 10-60 cm arasında değişmekte olup, Çardak 30,6 cm, Yarım Çardak 29,9 cm, Y sistemi 49,0 cm, diğer sistemlerde 37,5 cm'dir. Terbiye sistemleri genişlikleri minimum ve maksimum değerleri 95-420 cm arasında olup, Çardak 308,83 cm, Yarım Çardak 143,89 cm, Y 111,0 cm, diğer sistemler 120,0 cm'dir. Yerden yükseklikler dört terbiye sistemindeki 140-330 cm arasında değişmektedir. Yerden yükseklik ortalamaları; Çardakta 261,8 cm, Yarım Çardakta 174,6 cm, Y'de 160,5 cm. ve diğer sistemlerde 210 cm'dir.

Çizelge 1. İşletmelerin Sosyo-ekonomik Özellikleri
Table 1. Socio-economic Characteristics of Farms

Yaş	Sayı	Yüzde (%)
21-40	25	19,8
41-60	78	61,2
61+	24	19,0
Eğitim düzeyi (yıl)	Sayı	Yüzde (%)
1-8	92	72,5
9-12	21	16,5
13+	14	11,0
İTU destek kullanımı	Sayı	Yüzde (%)
Evet	27	21,3
Hayır	100	78,7
ÇATAK destek kullanımı	Sayı	Yüzde (%)
Evet	27	21,3
Hayır	100	78,7
GLOBALGAP destek kullanımı	Sayı	Yüzde (%)
Evet	20	15,8
Hayır	107	84,3
Çiftçi Kayıt Sistemi kayıt durumu	Sayı	Yüzde (%)
Evet	116	91,3
Hayır	11	8,7
Ziraat Odası kayıt durumu	Sayı	Yüzde (%)
Evet	115	90,6
Hayır	12	9,4
Çiftçi Kayıt Defteri kayıt durumu	Sayı	Yüzde (%)
Evet	109	85,8
Hayır	18	14,2
Toplam arazi varlığı (dekar)	Sayı	Yüzde (%)
1-40	76	60,00
41+	51	40,00
Mevlana çeşit üzümüne ait arazi Varlığı (dekar)	Sayı	Yüzde (%)
1-5	65	51,1
6+	62	48,9
Mevlana çeşit üzümüne ait parselde sahip yetiştiriciler	Sayı	Yüzde (%)
1 Parsel	81	63,8
2 Parsel	30	23,6
3 Parsel	12	9,5
4 Parsel	4	3,2
Pazarlama yöntemleri	Sayı	Yüzde (%)
Kg	123	96,9
Tohura	3	2,4
kg-tohura	1	0,8
Anaç durumu	Sayı	Yüzde (%)
Var	3	2,4
Yok	124	97,6
TOPLAM	127	100

Çizelge 2. Mevlana Üzüm Çeşidinin Benimsenmesinde Etkili Faktörlerin Önem Düzeyi
Table 2. The Importance of Effective Factors in the Adoption of Mevlana Grape Cultivars

Çeşit Seçiminde Etkili Faktör	Ortalama	Standart Sapma
Verim	4,93	0,402
Fiyat	4,79	0,482
Ticareti kolay	3,13	0,917
Bakımı kolay	2,68	0,916
Çeşit Seçiminde Görüşü Alınan Kişi	Ortalama	Standart sapma
Komşu veya yakın çevre	4,72	0,948
Ziraat mühendisi	1,24	0,921
Tarımsal kuruluşlar ve organizasyonlar	1,06	0,500

Likert ölçeği* (1: Hiç Önemli Değil, 5: Çok önemli)

Çizelge 3. İşletmelerin Konum ve Toprak Yapısı Dağılımı
Table 3. Vineyards Location and Soil Structure Distribution of Farms

Mevlana üzüm çeşidi bağların konum durumu	Yüzde (%)	Sayı
Ova	182	94,3
Dağ eteği	11	5,7
Mevlana üzüm çeşidi bağların toprak yapısı	Sayı	Yüzde (%)
Killi	13	6,7
Kumlu	22	11,4
Killikumlu	132	68,4
Killitlnlı	26	13,5
TOPLAM	193	100

Çizelge 4. İşletmelerin Toprak ve Yaprak Analizi Sıklığı
Table 4. Frequency of Soil Analysis and Leaf Analysis in Farms

Toprak analiz sıklığı	Sayı	Yüzde (%)
Yılda 1 veya 2-3 yılda bir kez	47	37,0
Tesisten itibaren 4-5 kez	2	1,6
Tesisten itibaren 2 kez	1	0,8
Tesisten itibaren 1 kez	6	4,7
Hiç	71	55,9
Yaprak analiz sıklığı	Sayı	Yüzde (%)
Yılda 1 veya 2-3 yılda bir kez	8	6,3
Tesisten itibaren 4-5 kez	0	0
Tesisten itibaren 2 kez	0	0
Tesisten itibaren 1 kez	1	0,8
Hiç	118	92,9
TOPLAM	127	100

Çizelge 5. İşletme Parsel Yapısı ve Özellikleri**Table 5.** Parcel Structure and Characteristics of Farm

Özellikler	Ortalama	min./mak.
Parsellerdeki asma yaşı	11,53	3-30
Parsellerdeki sıra arası (m)	3,33	2,80-5,00
Parsellerdeki sıra üzeri (m)	2,40	1,00-6,00
Parsellerdeki asma sayısı (Asma/Dekar)	137	33-357

Asmadaki bırakılan ortalama göz sayısı en çok Çardak terbiye sistemindedir. Terbiye sisteminin alçalması ile bırakılan göz sayısı azalmaktadır. Terbiye sistemlerinde verim durumu bırakılan göz sayısı ile ilişkilidir. Mevlana üzümü verimli yerel bir çeşit olup, uygun terbiye sistemi ile verimin yükseltileceği görülmektedir. Taşkın ve Demircan, (2014) Isparta ilinde

başlılıkta telli ve goble terbiye sistemlerinin ekonomik karşılaştırmasını yapmışlardır. Telli terbiye sisteminde dekara üzüm veriminin goble terbiye sistemine göre yaklaşık iki kat fazla olduğunu tespit etmişlerdir. İşgücü tasarrufu, hastalık zararlı kontrolü, hasatta kolaylık gibi sebeplerden telli terbiye sistemi ile üretimin goble terbiye sistemi ile üretime göre daha avantajlı olduğunu belirlemişlerdir.

Mevlana üzüm üreticilerinin teknik ve ekonomik sorunları Çizelge 9'da sunulmuştur. Teknik sorunların en önemlisi güneş yanığıdır (%31,6). Bunu külleme hastalığı (%21,1), tanelerdeki çatlama (%14,0) izlemektedir. Karşılaşılan en önemli sorun ise %65,8 ile pazarlamadır. Ekonomik sorunlar pazarlama kaynaklı olup, düşük fiyat, TARIŞ alımlarının gecikmesi şeklinde belirlenmiştir (Çizelge 9).

Çizelge 6. İşletmelerin Terbiye Sistemleri**Table 6.** Trellis Systems of Farms

Mevlana üzüm çeşidine ait bağlarda terbiye sistemleri	Sayı	Yüzde (%)	Ortalama (Dekar)	Toplam (Dekar)
Çardak	46	23,83	3,87	178,0
Yarım Çardak	132	68,39	6,70	884,5
Y Sistemi	13	6,73	6,54	85,0
Diğer Terbiye sistemleri	2	1,04	4,50	9,0
TOPLAM	193	100	5,99	1156,5

Çizelge 7. İşletmelerin Sulama Sistemleri Özellikleri**Table 7.** Irrigation Systems Characteristics of Farms

Mevlana üzüm çeşidine ait bağlarda sulama sistemleri	Sayı	Yüzde (%)	Ortalama (Dekar)	Toplam (Dekar)
Damla sulama	137	70,98	6,52	892,5
Salma sulama	53	27,46	4,51	239,0
Karık sulama	1	0,52	3,00	3,0
Yer altı damla sulama	2	1,04	11,00	22,0
TOPLAM	193	100	5,99	1156,5

Çizelge 8. İşletmelerin Terbiye Sistemleri Özellikleri
Table 8. Features of Farms Trellis Systems

Terbiye sistemleri tel sayısı (adet)	Ortalama	min./mak.
Çardak	9,89	6-12
Yarım çardak	6,23	4-9
Y sistemi	4,30	3-6
Diğer Terbiye Sistemleri	7,00	5 ve 9
Terbiye sistemlerindeki teller arası mesafe (cm)	Ortalama	min./mak.
Çardak	30,56	10-40
Yarım Çardak	29,94	10-35
Y Sistemi	49,00	30-60
Diğer Terbiye Sistemleri	37,50	30 ve 45
Terbiye sistemi genişlik (cm)	Ortalama	min./mak.
Çardak	308,83	280-420
Yarım Çardak	143,89	95-200
Y Sistemi	111,00	80-130
Diğer Terbiye Sistemleri	120,00	120
Terbiye sistemlerinin yerden yükseklik (cm)	Ortalama	min./mak.
Çardak	261,81	220-330
Yarım Çardak	174,61	140-250
Y Sistemi	160,50	150-180
Diğer Terbiye Sistemleri	210,00	180-240
Terbiye sistemlerinde göz sayısı (Adet/Asma)	Ortalama	min./mak.
Çardak	194,53	60-300
Yarım Çardak	165,49	48-320
Y Sistemi	137,90	96-182
Diğer Terbiye Sistemleri	156,00	72-240
Salkım sayısı (Adet/Asma)	Ortalama	min./mak.
Çardak	88,33	25-200
Yarım Çardak	55,51	20-150
Y Sistemi	49,50	30-70
Diğer Terbiye Sistemleri	52,50	30-75
Asma verim (kg/Asma)	Ortalama	min./mak.
Çardak	77,97	26-150
Yarım Çardak	51,54	15-120
Y Sistemi	48,30	30-70
Diğer Terbiye Sistemleri	40,00	30-50
Verim (Ton/Dekar)	Ortalama	min./mak.
Çardak	5,97	3-10
Yarım Çardak	4,39	1-10
Y Sistemi	4,10	2-6
Diğer Terbiye Sistemleri	2,00	1-3

Çizelge 9. İşletmelerin Teknik ve Ekonomik Sorunları
Table 9. Technical and Economic Problems of Farms

Teknik sorunlar	Sayı	Yüzde (%)
Çiçek silkme	4	7,01
Külleme	12	21,05
Çilkim kuruması (Çilkim kırma)	6	10,53
Trips	2	3,50
Ballık	2	3,50
Güneş yanığı	18	31,58
Çatlama	8	14,04
Örtme sistemi	2	3,50
Zirai bayii	3	5,26
TOPLAM	57	100
Ekonomik sorunlar	Sayı	Yüzde (%)
Pazarlama	52	65,82
Kar marjı	2	2,53
Tariş alım	3	3,79
Fiyat	22	27,85
TOPLAM	79	100

SONUÇ

Manisa İli Alaşehir ve Sarıgöl ilçelerinde Mevlana üzüm çeşidi tesis edilen arazilerin küçük ve parçalı olduğu belirlenmiştir. Üreticilerin %61,2'si 41-60, %19,8'i 21-40 ve %19,0'u 61 ve üzeri yaş gruplarındadır. Eğitim süreleri %72,5'i 1-8 yıl; %16,5'i 9-12 yıl; %11,0'i de 13 ve üzerindedir. ÇATAK, İTU, GLOBALGAP gibi uygulamaları yeterince benimsemedikleri ve devlet desteği alamadıkları, Mevlana üzüm çeşidinin

KAYNAKLAR

- Alleweldt G, Possingham JV. 1988. Progress in grapevine breeding. *Theor Appl Genet*, 75, 669–673.
- Alleweldt G, Spiegel-Roy P. & Reisch BI. 1991. Resources of temperate fruits and nutrition crops. Grapes (*Vitis*). *Acta Horticulturae*, 290-VI: 291–320.
- Altındışli A, İşçi B. 2005. Kuru üzüm elde edilmesinde kullanılan bandırma eriyiğindeki yağ miktarının tespiti için yeni bir analiz yönteminin kullanılabilirliği, *Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, 42(3): 13-19.
- Altındışli A, Akın A. 2010. Emir, Gök Üzüm ve Kara Dimrit üzüm çeşitlerinin çekirdek yağlarının yağ asidi kompozisyonu ve fenolik madde içeriklerinin belirlenmesi, *Akademik Gıda*, 8(6): 19-23.
- Anonim, 2016. FAO statistical database. Available at: <http://faostat.fao.org>. Rome: FAO. (U.T: 26.08.2018).
- Anonim, 2017. OIV 2017 World Vitiviculture Situation, OIV Statistical Report on World Vitiviculture. Available at: <http://www.oiv.int/public/medias/5479> erişim: 26.08.2018.
- Anonim, 2018a. Tarımsal Ekonomi ve Politika Geliştirme Enstitüsü (TAGEM), tarım ürünleri piyasa raporu. <https://arastirma.tarim.gov.tr/tepge/> (U.T:29.08.2018).
- Anonim, 2018b. Sofralık, şaraplık ve kurutmalık üzüm çeşitleri, <https://manisa.tarim.gov.tr/> (U.T:10.09.2018).
- Atış E, Miran B, Bektaş ZK, Salalı EH, Çiftçi K, Altındışli A, Karabat S, Cankurt M. & Bayaner A. 2016. Üreticilerin Konvansiyonel ve Organik Kuru Üzüm Üretme İsteği: Manisa İli Örneği. *Tarım Ekonomisi Dergisi*. 22(1): 67-73.
- Bayramoğlu Z, Gündoğmuş E. & Çelik Y. 2010. Ankara İli Kalecik İlçesinde Yetiştirilen Sofralık ve Şaraplık Üzüm Üretiminin Karlılık Analizi Üzerine Bir Araştırma, *Tarım Ekonomisi Dergisi*, 16(1): 25-31.

pazarlanmasında kilo ile satışı kullandıkları, anaç kullanmadıkları belirlenmiştir.

Bağların büyük bir kısmı yarım çardak terbiye sistemi şeklinde tesis edilmiştir. Sistemin tercih edilmesindeki nedenler örtme sisteminin yapılabilmesi, işçilik kolaylığı, tesis maliyetinin düşüklüğü ve ilaçlama kolaylığı şeklinde sıralanabilir.

Üretimle ilgili en önemli sorunlar güneş yanığı, külleme ve çatlama olarak saptanmıştır. Bölgede bağcılık konusunda yayım (çiftçi eğitim) hizmetlerinin etkinleştirilmesi gerekmektedir. En büyük ekonomik sorun ise pazarlama kaynaklıdır. Maliyetin düşmesi TARİŞ'in pazarlamada daha etkin rol üstlenmesi, sofralık üzümün pazarlanmasında da kooperatifleşme fiyat istikrarsızlığına çözüm olabilecektir. Bu nedenle üreticilerin birlik veya kooperatif altında örgütlenmeleri teşvik edilmelidir.

Manisa İlinde Mevlana üzümü için en uygun terbiye sistemi Çardak terbiye sistemidir. Mevlana üzümünde, göz sayısının en fazla Çardak terbiye sisteminde bırakıldığı ve en fazla verimin bu terbiye sisteminde elde edildiği görülmektedir. Çeşide uygun terbiye sistemi kaliteli ve sağlıklı ürün için gereklidir.

Türkiye'de bağ sahalarının hemen hemen tamamının filoksera ile bulaşık olduğu, Mevlana üzüm üreticileri için de önemli bir sorun olacağı düşünülmektedir. Buna karşın, üreticilerin anaç kullanımı konusunda bilgilerinin düşük olduğu gözlenmiştir.

Uluslararası rekabet açısından da maliyetlerin düşürülmesi, çevre, tüketici ve üretici sağlığı açısından da sürdürülebilir bağcılık anlayışı bölgede benimsenmelidir.

- Çoban H, Kara S. & Kısmalı İ. 2001. Alaşehir Ve Buldan İlçelerinde Mevcut Bağ İşletmelerinin Yapısının Belirlenmesi Üzerinde Bir Araştırma. *Ege Üniv. Ziraat Fak. Derg.*, 38(1):17-24.
- Dilli Y, Yıldız N. & Toprak Özcan E. 2018. Bazı Sofralık Üzüm Çeşitleri ve Klonlarında Tane Kalite Özelliklerinin Belirlenmesi, *Meyve Bilimi*, 5(2): 57-61.
- Doğer E. 2004. Antik Çağda Bağ ve Şarap. İletişim Yayınları: 25. 190 s.
- Doğanay H. (1992). Türkiye Ekonomik Coğrafyası, Atatürk Üniversitesi Yayınları. No: 737, Erzurum.
- Gargın S, İşçi B. 2011. Göller Bölgesi'nde Yetiştirilen Yöresel Bazı Üzüm Çeşitlerinin Özellikleri. 1. Ulusal Sarıgöl İlçesi ve Değerleri Sempozyumu Bildiri Kitabı, Manisa-Sarıgöl. 462 s.
- Göktaş A. 2003. Üzüm Yetiştiriciliği, Eğirdir Bahçe Kùltürleri Araştırma Enstitüsü, s. 1.
- Tangolar SG, Özođul Y, Tangolar S. & Torun A. 2009. Evaluation of fatty acid profiles and mineral content of grape seed oil of some grape genotypes. *International Journal of Food Sciences and Nutrition*, 60(1): 32-39.
- Taşkın H, Demircan V. 2014. Bağcılıkta telli ve goble terbiye sistemlerinin ekonomik yönden karşılaştırılması: Isparta ili örneği. *Süleyman Demirel Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, 9(1): 95-110.
- TÜİK. 2017. Bitkisel Üretim İstatistikleri Veritabanı. Türkiye İstatistik Kurumu, www.tuik.gov.tr. Erişim tarihi: 15.02.2017.
- Kesgin M, Cangı R, Yağcı A, Aktan E, Savaş Y. & İnan SM. 2011. Sofralık Amaçlı Sultani Üzüm Yetiştiriciliğinde Gölgeleme ve Örtü Materyali Uygulamalarının Hasadı Geciktirme, Verim ve Üzüm Kalitesi Üzerine Etkisi. *Türkiye VI. Ulusal Bahçe Bitkileri Kongresi, Şanlıurfa*, 2, 116-122.
- TKB, Tarımsal Ekonomi Araştırma Enstitüsü, 2001. Türkiye'de Bazı Bölgeler İçin Önemli Ürünlerde Girdi Kullanımı ve Üretim Maliyetleri, Yayın No:64, Ankara, 248 s.
- Uysal H, Saner G. 2012. Ege bölgesi bağ işletmelerinde işgücü varlığı ve kullanım durumu. 10. *Ulusal Tarım Ekonomisi Kongresi*, 5-7 Eylül 2012, Konya.
- Uysal Ş. 2013. Manisa ilinde bitkisel ürünler ihracatında karşılaşılan sorunlar ve çözüm önerileri. *Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(3): 498-517.
- Uysal Ş. 2014. Bitkisel üretim işletmelerinde ürün sigortaları, üreticilerin sisteme ilişkin tutumları üzerine Manisa ilinde bir araştırma. 15. Üretim Araştırmaları Sempozyumu, Ege Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İşletme Bölümü.
- Yener G, Seçer A. 2017. Gaziantep ilinde üretici düzeyinde üzüm pazarlama yapısı, üretim ve pazarlamada karşılaşılan sorunlar ve çözüm önerileri. *Harran Tarım ve Gıda Bilimleri Dergisi*, 21(4): 444-455.